

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор
Сергій ОКОВИЦЬКИЙ
«12» 02 2024 р.

ПОГОДЖЕНО

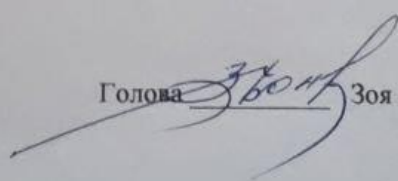
Проректор з науково-педагогічної роботи

Наталія ГУК
«12» 02 2024 р.

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 053 ПСИХОЛОГІЯ
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА "ПСИХОЛОГІЯ"
РІВЕНЬ – ПЕРШИЙ (БАКАЛАВРСЬКІЙ) РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Схвалено Вченою радою
факультету психології
та спеціальної освіти
Протокол № 4 від 21 листопада 2023 р.

Голова Зоя БОНДАРЕНКО

Дніпро
2024

Укладачі програми:

1. д. психол.н. **Гальцева Тетяна Олексіївна**, завідувач кафедри загальної та соціальної психології;
2. д. психол. н. **Батраченко Іван Георгійович**, професор кафедри загальної та соціальної психології;
3. к. психол. н. **Ткаченко Ніна Володимирівна**, доцент кафедри загальної та соціальної психології;
4. к. психол. н. **Диса Олена Вікторівна**, доцент кафедри педагогічної та вікової психології;
5. к. психол. н. **Грисенко Наталія Володимирівна**, доцент кафедри педагогічної та вікової психології;

Програма ухвалена на засіданні кафедр:

1. Кафедра загальної та соціальної психології;

Завідувач кафедри Гальцева Т. О. (Гальцева Т. О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)
від «19» вересня 2023р. протокол № 1

1. Кафедра педагогічної та вікової психології;

Завідувач кафедри Диса О. В. (Диса О. В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)
від «07» вересня 2023р. протокол № 1

Ухвалено на засіданні науково-методичної ради факультету психології та спеціальної освіти

Протокол від «02» жовтня 2023 року № 2

Голова НМР ФПСО Лілія Нічуговська (Лілія НІЧУГОВСЬКА)

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програма атестаційного екзамену розроблена для здобувачів вищої освіти, які завершують навчання за спеціальністю 053 «Психологія» у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара.

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за спеціальністю 053 Психологія для перевірки якості підготовки здобувачів вищої освіти передбачається атестаційний екзамен з «Психології». Блоки змістових модулів атестаційного екзамену передбачають засвоєння таких дисциплін: «*Загальна психологія*», «*Соціальна психологія*», «*Психологія розвитку*», «*Психодіагностика*», «*Експериментальна психологія*».

У результаті вивчення дисциплін фахівець повинен оволодіти:

Інтегральною компетентністю є: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальними компетентностями є:

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК9. Здатність працювати в команді.
- ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку.
- ЗК12. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовою як усно так і письмово.

Спеціальними компетентностями є:

- СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
- СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
- СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
- СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Компетентності, визначені закладом вищої освіти:

СК12. Здатність до розуміння психологічних особливостей професійної діяльності та умов підвищення її ефективності, а також аналізу психологічних проблем професійного і особистісного становлення і розвитку фахівця.

СК13. Здатність встановлювати контакт та ефективно спілкуватися з представниками різних соціальних груп.

СК14. Здатність до розуміння, діагностики та аналізу різних форм поведінки в особливих та надзвичайних ситуаціях.

Зміст підготовки здобувачів вищої освіти сформульований у термінах програмних результатів навчання за категоріями:

Знання:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР20. Аналізувати структуру, ознаки та основні функції свідомості при аналізі складних проблем психіки людини.

Уміння:

ПР4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПР8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПР10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

Комунікація:

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПР19. Застосовувати знання державної та іноземної мов з метою забезпечення ефективності професійної комунікації.

Автономія і відповідальність:

ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

II. ПЕРЕЛІК ТЕМ, З ЯКИХ ВІДБУВАЄТЬСЯ ОЦІНЮВАННЯ

Розділ 1 “ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ”

1. Психологія як наука. Розвиток поглядів на предмет в історії психології. Донаукова психологія: уявлення про душу. Виникнення наукової психології: свідомість як предмет дослідження. Біхевіоризм: поведінка як предмет психології. Психіка як особлива властивість мозку. Сучасний стан психологічної науки.

2. Свідомість як вища форма психічного відображення. Об'єктивні критерії психічного. Етапи розвитку психіки тварин. Проблема виникнення свідомості. Культурно-історична теорія Л. С. Виготського. Вищі психічні функції: будова, генезис, властивості. Поняття інтеріоризації. Змінені стани свідомості. Класифікація несвідомих психічних явищ. Поняття несвідомого у теорії З. Фрейда. Уявлення про колективне несвідоме у теорії К. Г. Юнга.

3. Психологія особистості. Поняття про особистість у психології. Класифікація теорій особистості. Структура особистості. Спрямованість особистості. Самосвідомість особистості. Самооцінка і рівень домагань. Типології особистості. Типологія особистості К. Юнга. Темперамент й тип вищої нервової діяльності. Характер. Біологічні й соціальні передумови характеру. Структура характеру. Типологія характерів. Акцентуації характеру. Поняття про здібності. Співвідношення біологічних й соціальних умов розвитку характеру.

4. Загальнопсихологічна теорія діяльності. Постулат безпосередності та спроби його подолання. Основні поняття й принципи психологічної теорії діяльності. Дія і операція; дія і рух; рівні побудови рухів. Механізм формування навичок. Мотиваційно-особистісні аспекти

діяльності: поняття потреби і мотиву в теорії діяльності; види мотивів; механізм «зрушення мотиву на ціль». Поняття й рівні смислової сфери особистості. Динаміка смислових процесів.

5. Психологія мотивації. Актуальні й потенційні мотиви. Варіанти класифікації потреб і мотивів. Динамічна теорія мотивації К. Левіна: поняття потреби, задоволення потреб; валентність предметів й психологічне поле; поняття й види мотиваційних конфліктів. Мотиваційне обумовлювання й мотиваційне опосередковування. Афіліація й влада. Внутрішня й зовнішня мотивації.

6. Емоційно-вольове регулювання поведінки й діяльності. Місце емоцій у структурі психічного та особливості психічного відображення в емоціях: емоції й пізнавальні процеси; емоції й мотивація. Функції емоцій: функції емоційних переживань; функції емоційних явищ; регуляторна функція емоцій. Види емоцій. Емоції та діяльність: еволюційна необхідність емоцій; емоції й сенс; функціональна класифікація емоцій; ведучі й похідні емоційні явища. Проблема класифікації емоцій (Б. Спіноза, В. Вундт, Н. Грот). Теорія диференціальних емоцій К. Ізарда. Синдром емоційного «вигоряння». Основні підходи й тенденції вивчення волі. Розвиток волі. Вольові якості особистості.

7. Сенсорно-перцептивні процеси. Розуміння психічного відображення як процесу. Специфіка процесу психічного відображення (гносеологічні парадокси). Форми психічного відображення на різних рівнях. Поняття відчуття та сприймання у психології. Відчуття як елементарна форма психічного. Загальні властивості відчуттів. Чутливість і пороги чутливості. Предметність чуттєвих образів. Характеристики предметних образів. Теорії сприймання. Сприймання часу. Сприймання простору. Порушення сприймання.

8. Увага. Місце уваги у структурі психічних явищ. Багатозначність поняття «увага» в психології. Види уваги. Властивості уваги. Класичні теорії уваги. Увага як самостійна форма психічної діяльності (П. Я. Гальперін). Поетапне формування уваги як розумової дії. Сучасні дослідження й основні моделі уваги в когнітивній психології.

9. Пам'ять. Загальне уявлення про пам'ять. Місце пам'яті в системі психічних явищ. Теорії пам'яті. Види пам'яті за різними підставами. Характеристика процесів пам'яті. Моделі пам'яті у сучасній когнітивній психології.

10. Психологія мислення. Місце мислення у структурі психічних явищ. Передумови появи мислення людини. Класифікації видів мислення. Задача як об'єкт мислення (теорії мислення). Поняття задачі у Вюрцбургській школі мислення. Мислення як взаємодія суб'єкта й задачі. Детермінанти процесу вирішення задач. Теорія розвитку мислення Ж. Піаже. Проблема розвитку мислення в роботах С. Л. Рубінштейна і Л. С. Виготського.

11. Психологія інтелекту. Проблема визначення інтелекту. Тестологічний підхід до дослідження інтелекту: історія і загальна характеристика. Теорії «єдиного» інтелекту. Уявлення про «множинність» інтелекту.

12. Мислення і мовлення. Проблема співвідношення мислення і мовлення. Слово і його семантична будова. Слово і поняття. Функціональні еквіваленти поняття. Внутрішнє мовлення. Історія досліджень внутрішнього мовлення. Проблема внутрішнього мовлення в радянській психології.

13. Психологія уяви. Поняття про уяву. Місце уяви у структурі психічних явищ. Зв'язок з дійсністю. Функції, види, механізми уяви. Уява і творчість.

Розділ 2 „СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ”

1. Загальна характеристика соціальної психології як галузі психологічного знання. Предмет соціальної психології. Подвійне положення соціальної психології в системі наук і його причини. Основні етапи в розвитку соціальної психології. Оформлення соціальної психології в експериментальну науку та її сучасний розвиток. Становлення вітчизняної соціальної психології. Дискусії 20-х років і кінця 50-х - початку 60-х років про предмет соціальної психології. Проблеми й завдання соціальної психології на сучасному етапі. Основні розділи соціальної психології: психологія спілкування; психологія соціальних груп; соціальна психологія особистості; психологія масових комунікацій. Специфічні методи соціальної психології.

2. Теоретичні напрямки зарубіжної соціальної психології. Біхевіористичний напрям у соціальній психології. Когнітивний напрям у соціальній психології. Психоаналіз у соціальній психології. Інтераціоналізм у соціальній психології.

3. Проблема спілкування в соціальній психології. Спілкування як соціально-психологічна проблема. Значення суспільних стосунків для розуміння змісту міжособистісних відносин. Різні точки зору на структуру спілкування. Функції, види й рівні спілкування. Комунікативна сторона спілкування. Спілкування як обмін інформацією. Інтерактивна сторона спілкування. Спілкування як обмін діями. Типи взаємодії: кооперація, конкуренція, конфронтація, фатичне спілкування. Перцептивна сторона спілкування. Специфіка аналізу перцептивних процесів у соціальній психології. Роль міжособистісного сприйняття в процесі спілкування. Взаємне сприйняття й пізнання партнерів по спілкуванню як основа встановлення взаєморозуміння між ними. Властивості суб'єкта, об'єкта сприйняття, характер і контекст міжособистісних взаємозв'язків як фактори перцептивних процесів.

4. Спілкування й міжособистісні стосунки. Міжособистісні стосунки як реальність суспільних відносин, як форма їхнього прояву. Емоційна основа міжособистісних стосунків. Міжособистісна атракція: сутність і динаміка. Основні напрямки дослідження атракції та їхнє практичне значення. Психологічна близькість і дистанція. Значимі особи. Симпатія, прихильність, дружба, любов. Офіційні й неофіційні, ділові й особисті стосунки. Гармонічні, суперечливі, конфліктні відносини. Вимір міжособистісних стосунків. Соціометрія Дж. Морено, її можливості й межі застосування.

5. Соціальна ідентичність особистості й формування Я-концепції. Уявлення про себе, соціальна й особистісна ідентичність, самооцінка, самоповага. Психологічний захист. Функції Я-концепції. «Я» як соціальна установка. Розвиток Я-концепції. Криза ідентичності.

6. Соціалізація особистості. Поняття соціалізації. Етапи і соціально-психологічні механізми соціалізації. Інститути соціалізації. Родина як важливий фактор соціалізації. Роль психологічної близькості з батьками в процесі соціалізації. Гендерна, політична, правова соціалізація. Порушення соціалізації: дезадаптація, де соціалізація, девіантна поведінка, делінквентна поведінка, ресоціалізація.

7. Соціальна установка. Поняття соціальної установки. Структура соціальної установки. Функції соціальних установок у регуляції соціального поведіння. Ієрархічна структура диспозицій особистості (концепція В. Я. Ядова). Проблема зміни соціальних установок.

8. Соціальні норми й цінності. Норми й стереотипи. Цінності й ціннісні орієнтації особистості.

9. Соціально-психологічні властивості особистості. Соціально-психологічні типи особистості: авторитарна, демонстративна, маніпулятивна, агресивна особистості. Соціально-психологічні здібності особистості. Соціальний інтелект і соціальна компетентність особистості.

10. Проблема групи в соціальній психології. Спільноти й групи. Група й організація. Понятійний апарат для опису структури групи в соціальній психології. Основні характеристики груп. Класифікація груп.

11. Психологія малих груп. Поняття малої групи. Кількісні й структурні характеристики малої групи. Питання верхньої й нижньої «межі» малої групи, залежність його рішення від розуміння природи малої групи. Елементи малої групи і їхня взаємодія. Класифікація малих груп: первинні й вторинні; формальні й неформальні; групи членства й референтні групи. Динамічні процеси в малій групі. Феномен групового тиску. Конформність і конформізм. Нонконформізм. Групові норми. Групова згуртованість.

12. Лідерство й керівництво в малих групах. Лідерство й керівництво в малих групах. Теорії лідерства. Стили лідерства. Лідерський потенціал. Методи виявлення лідерів у малих групах. Ефективність малої групи. Проблема вибору критерію ефективності. Соціально-психологічний клімат малої групи.

13. Великі соціальні групи. Проблематика психології великих соціальних груп, їхня класифікація. Класи, соціальні прошарки, нації, етноси, професійні групи, їхнє особливе місце в системі суспільних відносин. Стихійні неорганізовані групи: натовп, маса. Тимчасові напіворганізовані групи: публіка, мітинг, аудиторія, т. п. Специфіка комунікативних і інтерактивних процесів у натовпі, масі. Способи впливу: зараження, вселяння, переконання. Наслідкування і його дослідження в соціальній психології. Соціальні рухи як специфічний феномен масового поведіння. Масова свідомість: склад і структура. Соціально-психологічна природа й місце масової свідомості в структурі суспільної свідомості. Форми масової свідомості.

Розділ 3 „ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ”

1. Поняття про психологію розвитку. Предмет та завдання психології розвитку. Співвідношення психології розвитку, вікової психології та дитячої психології. Поняття «психічного розвитку». Парадокси психічного розвитку. Поняття «психологічного віку». Структура віку. Соціальна ситуація розвитку. Провідна діяльність. Вікові психологічні новоутворення. «Вікова криза». Динаміка вікової кризи. Констатуюча та формуюча стратегії дослідження психічного розвитку. Основні та допоміжні методи вікової психології. Метод спостереження. Констатуючий та формуючий експеримент. Бесіда. Аналіз продуктів діяльності.

2. Теорії та періодизації психічного розвитку. Однофакторні теорії. Уявлення про психічний розвиток у роботах С. Холла (теорія рекапітуляції). Уявлення про психічний розвиток у роботах Дж.Локка (теорія «чистої дошки»). Розуміння психічного розвитку у біхевіоризмі. Психоаналітичні теорії. Теорія та періодизація З. Фрейда. Етапи психосексуального розвитку. Теорія і періодизація Е.Еріксона. Етапи психосоціального розвитку. Его-ідентичність. Теорія та періодизація Ж. Піаже. Особливості дитячого мислення та уявлення про світ. «Феномен збереження». Мислення та мова. Проблема егоцентричної мови (Ж. Піаже, Л. С. Виготський). Стадії розвитку інтелекту в онтогенезі. Поняття «операції». Культурно-історична теорія психічного розвитку Л. С. Виготського. Роль присвоєння соціально-історичного досвіду. Умови психічного розвитку. Поняття вищих психічних функцій: структура, властивості, генезис. Розвиток форм спілкування (М. І. Лісіна). Провідна діяльність (О. М. Леонтьєв). Періодизація психічного розвитку в культурно-історичному підході (Л. С. Виготський, Д. Б. Ельконін).

3. Закони психічного розвитку. Закон «зони найближчого розвитку» (Л. С. Виготський). Закон системної та смислової будови свідомості (Л. С. Виготський). Закон провідної ролі навчання у розвитку (Л. С. Виготський). Закон «сензитивних періодів». Закон чергування періодів (Д. Б. Ельконін).

4. Криза народження. Розвиток немовляти. Пренатальний розвиток. Криза народження. Безумовні рефлекси малюка: харчові, оборонні, орієнтувальні. Ранні умовні рефлекси. «Комплекс пожвавлення» як основне новоутворення новонародженості. Розвиток немовляти. Соціальна ситуація «Ми». Емоційне спілкування з дорослими як провідна діяльність віку. Новоутворення віку. Розвиток сприйняття. Розвиток рухів.

5. Ранній вік. Криза першого року. Соціальна ситуація «Дитина – предмет – дорослий». Предметна діяльність – провідна діяльність дитини раннього віку. Розвиток гарматних дій. Ранні форми наочно-діючого мислення. Розвиток мови. Розвиток особистості дитини раннього віку.

6. Криза 3-х років. Дошкільний вік. Криза 3-х років. Соціальна ситуація віку. Форми спілкування з дорослими і однолітками. Сюжетно-рольова гра як провідна діяльність. Продуктивні види діяльності. Новоутворення віку. Розвиток внутрішнього плану свідомості. Наочно-образне мислення. Формування довільної та опосередкованої пам'яті. Розвиток мови як засобу спілкування, пізнання та регулювання поведінки. Становлення ієрархії мотивів. Розвиток моральних почуттів.

7. Молодший шкільний вік. Психологічна готовність до шкільного навчання. Криза семи років. Соціальна ситуація віку. Навчальна діяльність як провідна. Структура навчальної діяльності. Розвиток мотивів навчання. Новоутворення віку. Формування теоретичного мислення (аналізу, планування, пізнавальної рефлексії). Розвиток вольової сфери. Формування самооцінки у зв'язку з розвитком навчальної діяльності. Особливості засвоєння моральних норм і правил поведінки.

8. Підлітковий вік. Анатомо-фізіологічні передумови. Соціальна ситуація «Ми». Становлення нового типу взаємостосунків з дорослими. Реакція емансипації. Групування з однолітками. Підліткова субкультура. Проблема провідної діяльності підлітка. Особливості навчальної діяльності. Проблема «кризи підліткового віку» у психології. Новоутворення віку. Відчуття дорослості. Розвиток самосвідомості та особистісної рефлексії. Розвиток волі і потреби у самовихованні. Формування часової перспективи. Статева ідентичність. Акцентуації характеру.

9. Юнацький вік. Соціальна ситуація віку. Навчально-професійна діяльність як провідна. Новоутворення віку. Готовність до самовизначення. Розвиток самосвідомості і образу «Я». Формування ціннісних орієнтацій та часової перспективи. Життєвий план. Професійна спрямованість. Система світогляду. Криза юнацького віку. Загальна характеристика періоду дорослості та нормативні вікові кризи дорослості.

Розділ 4 „ПСИХОДІАГНОСТИКА”

1. Поняття про психодіагностику. Поняття психодіагностики як наукової системи методів та прийомів постановки психологічного діагнозу. Співвідношення психодіагностики з диференційною психологією, психометрикою, практичною психологією. Завдання дослідження та обстеження. Інформаційне забезпечення практичної психології як основна прикладна функція психодіагностики. Експертиза та консультування клієнта - два типи психодіагностичних ситуацій.

2. Професійно-етичні нормативи в психодіагностиці. Міжнародні професійно-етичні стандарти в психодіагностиці. Конфіденційність психодіагностичної інформації. Правила розповсюдження та опублікування методик. Вимоги до психодіагностичних методик та їх використання.

3. Психометричні основи психодіагностики. Тестова норма як критична точка на шкалі тестових балів, що розмежує категоріальні області. Види діагностичних норм: абсолютні, статистичні, критеріальні. Статистичне обґрунтування тестових норм. Етапи побудови статистичних тестових норм. Лінійна стандартизація шкали. Конкретні приклади стандартних шкал в психодіагностиці: IQ-шкала, Т-шкала, шкала стенів. **Надійність** як сталість до побічних факторів, точність вимірювальної процедури. Види надійності: ретестова надійність та надійність-гомогенність. **Валідність** як відповідність результатів тесту властивості, що тестується. Види валідності: зовнішня, змістовна, емпірична, конструктна. Засоби емпіричного вимірювання валідності: метод контрастних відомих груп, узгодженість з експертною оцінкою. **Достовірність.** Поняття артефакту соціальної бажаності. Способи контролю достовірності. Шкали неправди.

4. Операційна класифікація психодіагностичних методик. Психофізіологічні вимірювання. Об'єктивні тести рішення задач. Стандартизовані самозвіти. Проективні техніки. Спостереження. Контент-аналіз документів. Діалогові техніки.

5. Предметна класифікація психодіагностичних методик Методики діагностики психічних функцій: когнітивних (сприймання, уваги, пам'яті, мислення) та регулятивних (моторних програм, емоційної та вольової регуляції). Методики діагностики загальних та спеціальних здібностей. Методики діагностики темпераменту, характеру та ціннісно-мотиваційних рис особистості. Методики діагностики спілкування. Психодіагностика самосвідомості. Опитувальник самовідношення. Методика Дембо-Рубінштейн.

6. Діагностика структури інтелектуальних здібностей. Шкали Біне. Методики Векслера, Амтхауера, Равена, Кеттелла. Шкільний тест розумового розвитку. Діагностика креативності.

7. Загальна характерологічна діагностика. Риса як «елемент» аналізу будови особистості. Тест-опитувальник Кеттелла. Історія побудови тесту. Структура та інтерпретація. Діагностика акцентуацій характеру.

8. Патохарактерологічна діагностика. Тест-опитувальник ММРІ. Основні та службові шкали. Правила корекції тестових балів. Невротичні та психотичні порушення та їх проявлення в профілі ММРІ.

9. Діагностика явних та прихованих мотиваційних структур. Методика дослідження ціннісних орієнтацій Рокіча-Ядова. Тематичний Апперцептивний Тест в діагностиці прихованих мотивів. Класифікація мотивів по Мюррею. Тест гумористичних фраз.

10. Проективні методики. Відрізняючи ознаки проективних методик. Тест «незакінчених речень», Тематичний Апперцептивний Тест, «тест фрустрації» Розенцвейга, «Неіснуюча тварина», «Малюнок сім'ї».

Розділ 5 „ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ”

1. Джерела наукового знання. Наука як вид діяльності (метод, парадигма). Критерії істинності наукового знання, його похідні (практичність, корисність, ефективність). Науковий результат (види, форми фіксації). Теорія як система знань. Елементи теорії, форми теоретичного знання: закони, класифікаційні типології, моделі, схеми, гіпотези. Види теорій.

2. Парадигма наукового дослідження. Типи досліджень. Етапи дослідницького процесу: ідентифікація проблеми, огляд літератури з проблеми, висунення гіпотези, планування дослідження, проведення дослідження, інтерпретація даних, спростування або підтвердження гіпотез, підготовка наукового звіту. Типи наукових досліджень, критерії класифікації. Види валідності (зовнішня, внутрішня, прогностична).

3. Дослідницькі стратегії в експериментальній психології. Етапи розвитку експериментального методу. Дескриптивна, кореляційна, маніпулятивна дослідницькі стратегії. Передумови становлення й розвиток експериментального методу у психологічних дослідженнях. Класифікації психологічних методів.

4. Експеримент як вид практичної діяльності: гіпотези, вибірки, змінні. Експериментальні змінні (залежна, незалежна, зовнішня) і засоби їх контролювання. Варіанти (види) незалежних змінних: характеристика завдання, особливості ситуації; фактори організму. Засоби фіксації змінних.

5. Джерела побічних змінних у психологічному експерименті. Стратегії контролю побічних змінних. Ситуаційні побічні змінні; побічні змінні, пов'язані із суб'єктами, що беруть участь в експерименті в ролі досліджуваних; побічні змінні, пов'язані з просторово-часовою послідовністю експериментальних подій. Методи контролю при застосуванні міжгрупових експериментальних планів. Процедура рандомізованого відбору. Створення корельованих груп за різними стратегіями. Різновиди контрбалансування. Методи контролю побічних змінних, що не пов'язані з плануванням експерименту.

6. Особливості планування експериментів. Класифікаційні ознаки експериментальних планів: за кількістю незалежних змінних, за можливістю контролю варіюваності, за типом шкали та ін.

7. «Прості» експериментальні плани. Плани з однією незалежною змінною. Міжгрупові схеми контролю психологічного експерименту. План з двома рандомізованими групами з тестуванням після (до та після) випробування. План Р. Соломона. план для декількох рандомізованих груп. План для одного досліджуваного з послідовним вимірюванням залежної змінної. Експериментальні інтраіндивідуальні плани.

8. Факторні плани. Особливості формулювання та перевірки складних мультиплікативних гіпотез. Висновки про основний ефект та взаємодію змінних. Переваги та недоліки факторних експериментальних планів

9. Кореляційне дослідження. Розуміння особливостей кореляційного зв'язку. Типи кореляційного зв'язку: лінійний, нелінійний, прямий, зворотній. Типи кореляційних досліджень План ex-post-facto. Дослідження кейсів. Дослідження у формі опитувань або обстежень. Психологічне вимірювання за допомогою шкал та тестів.

III. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

До навчальної дисципліни «Загальна психологія»

Базова:

1. Максименко С. Д. Загальна психологія. Навчальний посібник. Видання 3-є Перероблене та доповнене. К.: Центр учбової літератури, 2019. 272с.
2. Долинська Л. В., Скрипченко О. В., Огороднійчук З. В. Загальна психологія. Підручник. Видавництво «Каравела», 2019. 464 с.
3. Столярчук О., Коханова О., Пасека О. Загальна психологія. Навч.посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 296 с.

Додаткова:

1. Ільїна Н. М., Мисник С. О. Загальна психологія: теорія та практикум. Навч. посібник. Видавництво «Університетська книга», 2023. 352 с.
2. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Теоретичний курс навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 388 с.
3. Колобич О. П. Загальна психологія. Навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 172 с.

До навчальної дисципліни «Соціальна психологія»

Базова:

1. Власова О.І., Никоненко Ю.В. Соціальна психологія організацій та управління: Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 398 с.
2. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: у 2-х кн.: підруч. для вищ. навч. закл. / Л.Е. Орбан-Лембрик. Кн. 2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. К.: Либідь, 2020. 448 с.
3. Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти / П. П. Горностай, М. М. Слюсаревський, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Хазратова та ін. ; за ред. М. М. Слюсаревського. Київ : Талком, 2018. 580 с.
4. Соціальна психологія : навч. посібник /В.М. Поліщук. Суми : 2021. 217 с.
5. Соціальна психологія: навч. посіб. / Воляннюк Н. Ю., Ложкін Г. В., Винославська О. В., Блохіна І. О., Кононець М. О., Москаленко О. В., Боковець О. І., Андрійцев Б. В. Київ, 2019. 254 с.
6. Теоретичні напрями соціальної психології: навч. посібник / М. М. Слюсаревський, Н. В. Хазратова. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 104 с.
7. Шахова О.Г. Соціальна психологія особистості: Навчальний посібник. Харків: «Контраст», 2019. 116 с.

Додаткова:

1. Александров Д.О. Теоретичні основи соціальної взаємодії. Підручник. К., 2019. 260 с.
2. Менегетті А. Психологія лідера. К.: Видавництво НФ «Антонио Менегетті», 2019. 342 с.
3. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.-метод. посібник / О. Л. Туриніна. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 206 с.
4. Оптимізація групової взаємодії в малих групах: посібник / П. П. Горностай, Л. Г. Чорна, О. Л. Коробанова, О. Т. Плетка, Г. В. Циганенко; за наук. ред.. П. П. Горностая. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 126 с.
5. Основи соціальної психології: навчально-методичний посібник / О.А.Даценко. Кривий Ріг, 2018. 143 с.
6. Психологія мас : конспект лекцій / укладачі: П. І. Сахно, К. С. Сахно. Суми : Сумський державний університет, 2022. 116 с.
7. Слюсаревський М. М., Хазратова Н. В. Психологія груп: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2022. 164 с.

До навчальної дисципліни «Психологія розвитку»

Базова:

1. Кутіщенко В. Вікова та педагогічна психологія. Навч. посібник. К: Центр учбової літератури, 2021. 128 с.

2. Кушнір Ю. В., Оверчук В.А., Шпортун О.М. Вікова та спеціальна психологія: навчальний посібник. Вінниця: Центр оперативного друку «Документ Принт»., 2020. 384 с
3. Павелків Р.В. Вікова психологія: підручник. К.: Кондор, 2020. 469 с.
4. Савчин М., Василенко О. Вікова психологія. Навч. посібник. К.: Академія «Київ», 2017. 344с.
5. Сергєєнкова О. Вікова психологія. Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2021. 376 с.

Додаткова:

1. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
2. Дуткевич Т.В. Дошкільна психологія: Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2007. 392 с.
3. Кутішенко В.П., Савицька С.О. Психологія розвитку та вікова психологія: Практикум: навч. посіб. К.: Каравела, 2018. 448 с.

До навчальної дисципліни «Психодіагностика»

Базова:

1. Борисюк А.С., Радчук В.М., Любіна Л.А. Психодіагностика: навч. посіб./ Л.Любіна, А.Борисюк, В.Радчук; Вищ. держ. навч. закл. України «Буковин. держ. мед. ун-т», Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Яворський С. Н. [вид.], 2018. 276 с.
2. Любіна Л.А. Психодіагностика: навч. посіб. Чернівці: Яворський Н.С. [вид.], 2018. 276 с.
3. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник / Ю.М. Чала, А.М. Шахрайчук. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с.

Додаткова:

1. Галян І. М. Психодіагностика. Навчальний посібник. К.: «Академвидав», 2011. 464 с.
2. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: навч. посіб. для вузів. К.: Ельга Ніка-Центр. 2004. 400 с.
3. Самошкіна Л.М. Психодіагностика: Навч. наоч. посіб. з мультимедійним курсом. Д: РВВ ДНУ, 2012. 448 с.
4. Татьянчиков А. О., Бедан В.Б. Психодіагностика: навчально-методичні рекомендації (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра факультету психології, політології та соціології); кафедра психології НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2021. 59 с.

До навчальної дисципліни «Експериментальна психологія»

Базова:

1. Бедан В. Б. Експериментальна психологія. Курс лекцій : для студентів-психологів факультету психології, політології та соціології / В. Б. Бедан. Одеса : НУ «ОЮА», 2020. 102 с.
2. Большакова А. М. Експериментальна психологія: Конспект лекцій. Харків: ХДАК, 2019. 64 с.
3. Експериментальна психологія : методичні рекомендації до самостійної роботи студентів / уклад. Т. М. Павлюк ; Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, факультет психології та соціології, кафедра загальної і соціальної психології та соціології. Луцьк, 2020. 36 с.
4. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія (Дидактичний тезаурус). – К.: МАУП, 2013. 128 с.

Додаткова:

1. Носенко Е. Л., Салюк М. А. Методика та організація наукових досліджень. Методичний посібник для самостійної роботи студентів. Дніпропетровськ: «ПФ Стандарт-Сервіс», 2015. 52 с.
2. Мер'є О. Експериментальні дослідження середовищного простору в теорії інвайронментальної психології / О. Мер'є // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Архітектура. Р 2019. Vol. 1, Iss. 2. С. 70-89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPARX_2019_1_2_11
3. Курнаєва К. Г. Психологічні основи проведення слідчого експерименту / К. Г. Курнаєва // Прикарпатський юридичний вісник. 2021. Вип. 5. С. 133-137. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pjuv_2021_5_27.
4. Павленко В. М. Експеримент підпорядкування авторитету з погляду історичної психології // Історія в нас і ми в історії: психологія історичної пам'яті : матеріали другого і третього круглих столів (8 листопада 2018 р., 17 жовтня 2019 р., ІСПП НАПН України) / наукова редакція О. В. Яремчук, В. В. Шустья, В. М. Саєнка. К.: ІСПП НАПН України, 2020. С. 55-60.

IV. СТРУКТУРА БІЛЕТУ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Кожний варіант білету містить 50 тестових завдань, які у випадковому порядку (рандомно) беруться із бази тестів:

Дисципліни 1. «Загальна психологія» – 100 завдань (чотири блоки по 25 завдань).

Дисципліни 2. «Соціальна психологія» – 100 завдань (чотири блоки по 25 завдань).

Дисципліни 3. «Психологія розвитку» – 100 завдань (чотири блоки по 25 завдань)

Дисципліни 4. «Психодіагностика» – 100 завдань (чотири блоки по 25 завдань).

Дисципліни 5. «Експериментальна психологія» – 100 завдань (чотири блоки по 25 завдань).

Розподіл завдань і максимальної кількості балів у кожному варіанті білету за навчальними дисциплінами:

	Назва дисципліни	Кількість одиниць у варіанті	Максимальна кількість балів за одне завдання	Максимальна кількість балів за усі завдання з дисципліни
1.	Загальна психологія	12 завдань (по 3 завдання з 1, 2, 3 і 4 блоків)	2,0	24
2.	Соціальна психологія	10 завдань (по 3 завдання з 1 і 2 блоків і по 2 завдання з 3 і 4 блоків)	2,0	20
3.	Психологія розвитку	10 завдань (по 3 завдання з 1 і 2 блоків і по 2 завдання з 3 і 4 блоків)	2,0	20
4.	Психодіагностика	10 завдань (по 3 завдання з 1 і 2 блоків і по 2 завдання з 3 і 4 блоків)	2,0	20
5.	Експериментальна психологія	8 завдань (по 2 завдання з 1,2, 3 і 4 блоків)	2,0	16
	Всього	50 завдань	2,0	100

Зміст тестових завдань стає відомим здобувачеві лише при отриманні білету. Усі завдання складено у формі обрання однієї вірної відповіді з чотирьох запропонованих, проти якої здобувач має зробити відповідну позначку.

Оцінка за відповідь на кожне питання білету атестаційного екзамену може набувати одного з двох значень:

максимального значення 2,0 балів у випадку вірної відповіді,
мінімального значення 0 балів у випадку невірної відповіді.

№ з/п	Форма завдання	Максимальна кількість балів, яку можна отримати за одне завдання	Максимальна кількість балів, яка може бути набрана за виконання усіх завдань
1	Питання на обрання вірної відповіді	2,0	$50 \times 2,0 = 100$

Шкала відповідності оцінювання

Відмінно\Excellent	90-100
Добре\Good	82-89
	75-81
Задовільно\Satisfactory	64-74
	60-63
Незадовільно\Fail	0-59